

YENİ İSKENDERİYE KÜTÜPHANESİ

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA مكتبة الإسكندرية

A

NTİKÇAĞDA Mısır, Akdeniz'in en önemli medeniyet merkezlerinden biriydi. Büyük İskender'in ölümünden sonra yönetimi ele

geçiren Ptolemaios I. Soter'in ilk icraatlarından birisi liman şehri İskenderiye'de bir kütüphane ve müze kurulması idi. Dönemin ünlü ilim adamları için burası, imtiyaz ve teşvikler sayesinde, önemli bir çekim merkezi haline geldi. 700 bin parşömenin toplandığı İskenderiye Kütüphanesi, bilim ve kültür tarihinde eşsiz bir şöret kazandı. Eski Ahit ilk defa burada Yunancaya çevrildi, Callimachus ilk kitap kataloğunu burada hazırladı ve Öklid *Geometri Öğeleri*'ni burada yazdı.

Bernard Lewis gibi bir grup tarihinin iddiasına göre, paganlar ve Hıristiyanlar arasındaki gerilim, bu kıymetli dünya mirasının yok olmasına yol açtı. Pagan

kültürünü devam ettiren binalarla birlikte İskenderiye Kütüphanesi de tahrip edildi, bütün kitaplar şehir hamamlarına dağıtılarak yaktırıldı.

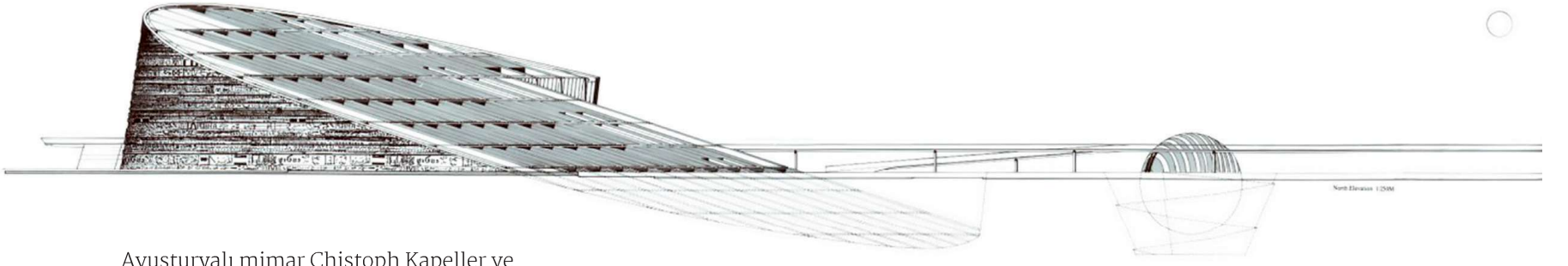
Yakılan kütüphanenin yerine 2002 yılında eskisini aratmayacak kadar görkemli "Yeni İskenderiye Kütüphanesi" (Bibliotheca Alexandrina) inşa edildi.

Norveçli mimarlık ofisi Snøhetta Arkitektur Landskap tarafından tasarlanan Yeni İskenderiye 70 bin m² bir alan üzerinde yükseliyor. İçinde kütüphane ve okuma salonları dışında konferans salonları, müzeler, galeriler, planetaryum ve bir kitap hastanesi de bulunuyor.

ESKİ KÜTÜPHANEYİ CANLANDIRMA

Yeni bir İskenderiye kütüphanesi inşa etmek fikrinin doğuşu 1974 yılına kadar uzanıyor. İskenderiye Üniversitesi tarafından kurulan bir komisyon

bu fikri projelendirdi. Komisyon proje için, "dünyanın Mısır'a açılan penceresi, Mısır'ın dünyaya açılan penceresi, yeni dijital çağ için bir kütüphane, öğrenme ve diyalog merkezi" olarak dört ana hedef tanımlandı. "İskenderiye'yi 21. yüzyılın en büyük entelektüel ve kültürel merkezlerinden biri olarak yeniden kurmak" hedefindeki projeyi politikacılar da destekledi. 1988'de Mısır cumhurbaşkanı projeyi millî bir politika olarak kabul etti ve İskenderiye Kütüphanesi Genel Teşkilatını (GOAL) kurdu. Mısır hükümetinin girişimleriyle, UNESCO "Akdeniz bölgesinde kültürel ve bilimsel gelişim merkezi" fikrini benimsedi ve 1988 yılında bir mimari tasarım yarışması düzenledi. Katılan 1400 eser arasından yarışmayı, Norveçli mimarlık ofisi Snøhetta Arkitektur Landskap kazandı. Fakat proje varlığını iki isme borçlu:

Avusturyalı mimar Christoph Kapeller ve Mısırlı mimar Ihab el-Habbak.

1990 yılında Aswan Deklarasyonu, proje için uluslararası destek çağrısında bulundu ve inşaat maliyetine yönelik 65 milyon ABD dolarına tekabül eden taahhütler verildi. Altı ülkeyi temsil eden on üyeden meydana gelen mimari ekiple birlikte Snøhetta, projenin denetiminden sorumlu Mısırlı uzmanlarla bir konsorsiyum oluşturdu. Bir adım sonrasında UNESCO bir komisyon kurarak 18 farklı ülke ve organizasyonun temsilcilerini bir araya getirdi.

1995 yılında başlayan proje tamamlandığında 220 milyon ABD doları harcanmıştı. Kompleks 16 Ekim 2002’de resmî olarak açıldı.

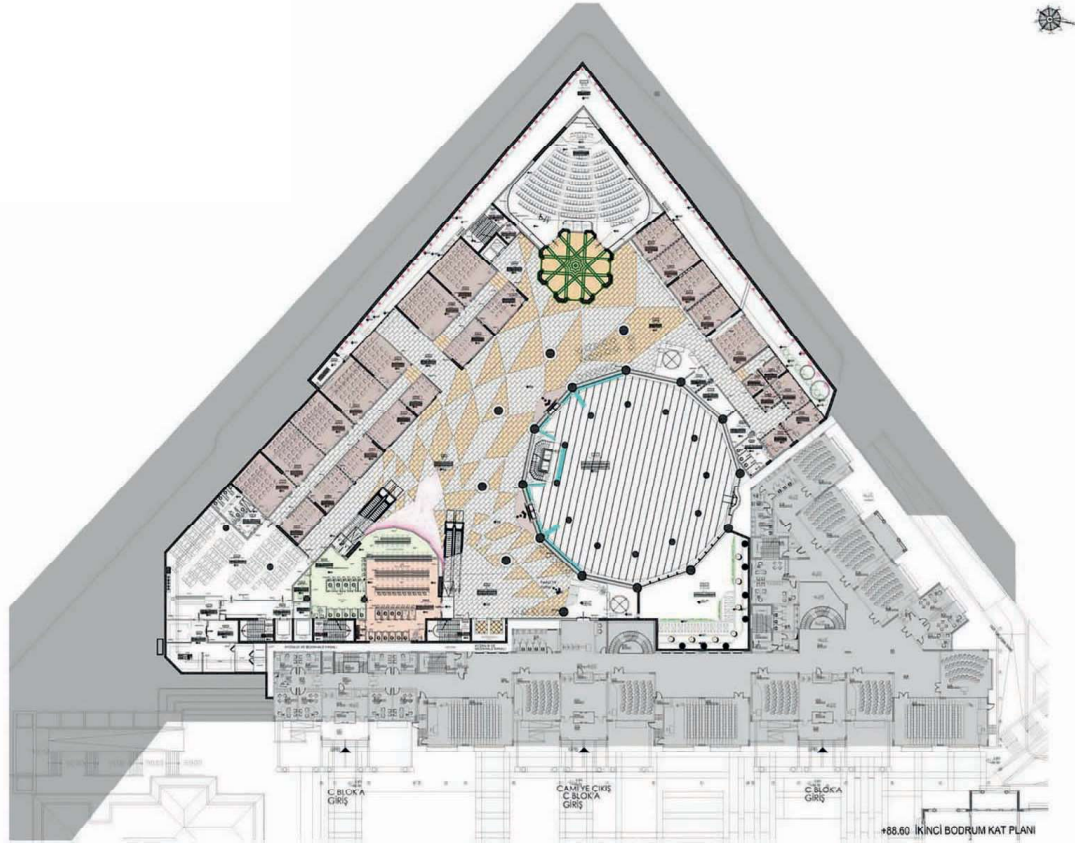
Yeni İskenderiye Kütüphanesi, klasik Arapça, İngilizce ve Fransızca kitaplar içeren üç dilli olacak şekilde tasarlandı. 2010 yılında kütüphane, Fransa Millî Kütüphanesi Bibliothèque nationale de France (BnF)’den 500 bin kitap bağışı aldı. Bu bağış ile, Yeni İskenderiye Kütüphanesi dünyanın en büyük altıncı Frankofon kütüphanesi oldu.

MİMARİ YAKLAŞIM

İnşaat konusunda hedefler şöyle tespit edilmiş: Binanın yükseklik FAR (taban alanı oranı) vb. açısından yerel yönetmeliklere uygunluğu, siteye erişim kolaylığı ve engelli kullanıcının bütün bölümlere erişimi; personelin ve kitapların hareketini en aza indirmek için kompaktlık; bina içinde genişletilebilirlik ve iç esneklik; ofislerde ve okuma alanlarında doğal ışığın sağlanması; konfor, güneş erişiminin, nemin ve gürültünün kontrolü, Mısır, İngiliz ve Amerikan standartlarına uygun yangın önleme tedbirleri; güvenlik ve verimlilik için bütün sistemlerin merkezileştirilmesi, bakım sorunları, enerji verimliliği ve yönetimle ilgili çözümler.

PROJE

Projenin ana yaklaşımı, sudan yükselen, geçmişi temsil eden, geleceğe doğru eğilen, zemin seviyesi bugünü temsil eden bir disk olarak kurgulandı. Disk, dünya alfabelerinden harflerin

oyulduğu granit bir duvarla çevrildi.

Bina, kütüphane ve planetaryum olmak üzere iki ana bölümden oluşuyor. Bunlar, halka açık plazanın altındaki bodrum seviyesinde mevcut konferans merkezine bağlanırken, üniversite ile Corniche arasındaki plazaya bir yaya köprüsü geçiyor.

Kütüphane, yerin altında dört, üstte yedi olmak üzere on bir kattan oluşuyor. Bina 33 m yüksekliğinde ve site alanı 45 bin m².

Kütüphanenin ana okuma salonu 2000 kişilik, oditoryum 3000 kişilik, planetaryum 99 kişilik kapasiteye sahip.

Kütüphane tasarımına yön veren mimarlık ofisi Snøhetta Arkitektur Landskap arkaplan düşüncesini şöyle açıklıyor: “Proje siyaset, din, kültür ve tarih engellerini aşmalı. Bu zorluğun üstesinden gelmek için, zamanın geçişi ve üzerinde yaşadığımız gezegenle ilişkimiz gibi, insan toplumunu etkileyen temel şartları dikkate alacak güçlü, sembolik bir ikonografi öneriyoruz. Da-iresel form, bütün kültürlerde bulunan

ve insanların güneşin, ayın ve yıldızların hareketiyle zamanın geçişini ilk kez kavradığı cennete dair nesnelere ilişki kuruyor. Bina, zamanın geçişini hissettirmek için yavaşça döndürülmüş bir disk görünümünde. Bina nihayetinde zamanda donmuş bir an olarak hissediliyor.”

Kütüphanenin çatısı güneş ışığının, parlama yapmayacak şekilde kullanımı için tasarlandı.

KULLANICI İHTİYAÇLARI

Binanın batı kesimi, ana okuma alanını barındıran diskin doğu kesimi ve kütüphaneye girişi, idari alanı, ihtisas kütüphaneleri, müzeleri ve diğer tesis ve hizmetleri içerecek şekilde düzenlenmiş. Meydan boyunca çemberdeki ‘kesik’, iki ışık kuyusu ile yönetim alanına ışık sağlamak için camla kaplanmış.

Ana okuma alanı, bilginin köklerinden (felsefe, tarih, din ve coğrafya) başlayıp en son teknolojilerle biten, her biri konuya göre kütüphanenin bir bölümünü barındıran sekiz teraslı

açık alan. Her okuma alanının arkasına kitap saklama imkanı yerleştirilerek kompaktlık sağlanmış. Okuma odasına giriş, odanın bütün genişliğine bakan teraslar ile biten bir mekan alayı olarak planlanmış. Teraslar, kendi alanlarında çalışan bireyler için okuma alanı ölçeğini bozuyor. Servis bölgesinde ve okuma alanında asansörler bulunurken, dört merdiven bütün katları birbirine bağlıyor. Planetaryum tiyatrosu dışında her yer engelliler için erişilebilir.

Eğimli disk, kütüphaneye “dördüncü piramit” unvanını kazandıran 4000 oyma granit bloğundan oluşan dairesel bir duvarla çevrili. Ana okuma alanı, “geçmişin, bugünün ve geleceğin sembolik olarak tek bir açık alanda birleştiği” özel bir mekan oluşturuyor.

Planetaryum, plazanın kenarındaki yaya köprüsünün yanında, Corniche boyunca plazanın ana odağı olan 12 zeytin ağacıyla birlikte, asılı bir küre.

PEYZAJ

Gri granitle kaplı hafif yükseltilmiş açık bir alan içindeki ana meydana küçük bir oturma yeri var. Bu alan yazın canlı performanslar için açık hava tiyatrosu olarak kullanılıyor. Altında çeşitli açık hava sergilerinin düzenlendiği plazanın batı kısmına barışı simgeleyen 12 zeytin ağacı dikildi. Kütüphaneyi üç taraftan çevreleyen havuz, yansıma yoluyla yer ve gökyüzü arasında bağlantı kurarken, bina ile halk arasında bir sınır görevi de görüyor. Papirüs bitkileri, zeytin ağaçları, doğal bitki örtüsü var. Bölgenin tarımsal geçmişini temsil etmek için havuzun Port Said caddesi boyunca uzanan bölümünde yetiştiriciler istihdam edilmiş durumda.

YAPI

Kütüphanenin altyapısı, projenin en yenilikçi kısmını oluşturuyor. Denize yakın bir alanda binanın 18 m altında yarı yarıya batması ciddi yapısal riskler taşıyordu. Yapılması gereken dairesel diyafram duvar, 160 m çapında ve 35 m yüksekliğiyle dünyanın en büyüğü kabul ediliyor. Dairesel formu bozan mevcut konferans salonunun getirdiği karmaşıklık ve diyafram duvarının uzunluğu boyunca değişen sıcaklık farkları nedeniyle, duvarın tasarımı bilgisayar modelleme ve programlar kullanılarak analiz edildi ve çalışıldı. Şekli bir silindir değil, “torus adı

verilen bir kesit” (Snøhetta).

Planetaryum, bir radye temel üzerinde desteklenen diyafram duvarına doğru uzanan çelik bir köprüye bağlanarak sarkan çelik bir yapıya sahip.

Kütüphane, 2001 yılında İngiliz *Construction News* dergisi tarafından düzenlenen İnşaat Kalite Ödülü, 2002 yılında Amerikan İnşaat Mühendisleri Derneği (ASCE) tarafından düzenlenen Üstün İnşaat Mühendisliği (OCEA) Başarı Ödülü, yine 2002 yılında Afrika ve Ortadoğu Bölgesi için Dünya Mimarlık Ödülü gibi çok sayıda uluslararası ödül aldı.

İKLİMSEL PERFORMANS

Yapının en başarılı özelliklerinden biri de doğal ışığın kullanımı. Ana okuma alanında ışıklar ancak 18:00'den sonra açılıyor. Doğrudan güneş ışığı olmadan maksimum düzeyde doğal ışık sağlamak için çatı panellerinin yönü tasarım aşamasında bilgisayarda dikkatlice çalışılmış. Pencerelerin üzerindeki cam gözleri rahatsız etmeyecek şekilde seçildi. Çevre sokaklarda yüksek düzeyde gürültü var ama bina sese karşı iyi bir şekilde yalıtıldı. Akustiği de çok iyi; beton, alüminyum veya ahşap bütün paneller, içindeki sesi azaltan akustik yuvalara sahiptir.

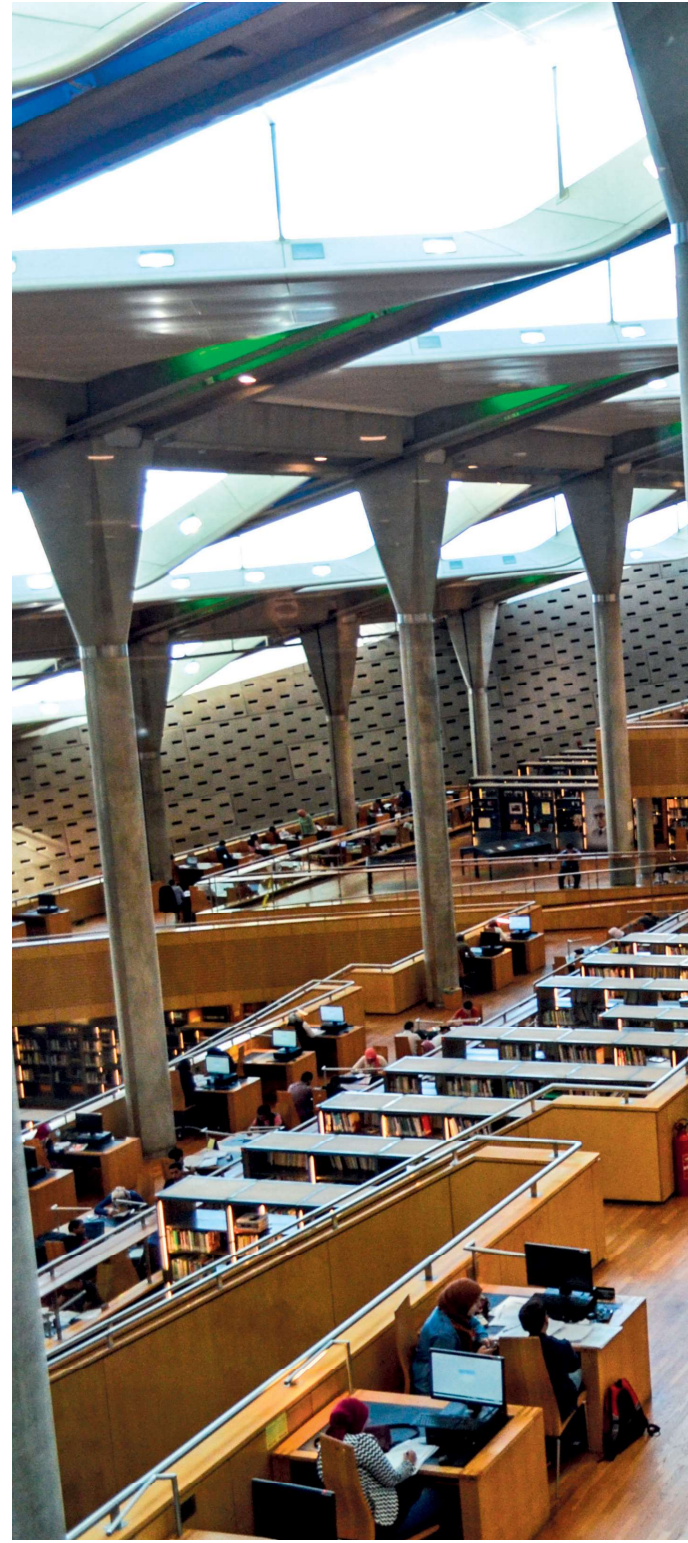
ÇEVRE İLE İLİŞKİ

Proje, sahil boyunca denize doğru açık duruyor. Aynı zamanda arkadaki kentsel çevreye de saygı duyan bir duruşu var. Bununla birlikte, meydana soluk ve gri renklerden oluşuyor. Bu boğukluğu kırmaya ve ortamı canlandırmaya yönelik renk kullanımlarına ihtiyaç hissediliyor.

ACİL DURUMLAR

Sahil boyunca rüzgar zaman zaman kuvvetli olabiliyor, ancak ana binanın çatısı 16° eğimi ile rüzgarı yayıyor ve etkisini kırıyor. Yapının tasarımında deprem riski de göz önünde bulundurulmuş. Kızılötesi tarayıcılar ve duman dedektörleri kullanılıyor. Kütüphanedeki ana okuma alanı 15 dakikada tamamen boşaltılabilecek durumda. Ayrıca, klima fanlarının 5 tanesi, bu tür durumlarda dumanı çekmek için ters dönme özelliğine sahip. Elektrik kesintilerinde, binada acil aydınlatma ve güvenlik erişim sistemi için üç jeneratör ve dokuz UPS sistemi bulunuyor.

FOTOGRAF: DAHLIA MUSTAFA, SHUTTERSTOCK

YAŞLANMA VE BAKIM SORUNLARI

Binanın yapısal özellikleri 200 yıllık bir kullanım ömrü için tasarlanmış. Yapıdaki çeliğin herhangi bir korozyona başa çıkabilmesi için katodik koruma ve izleme sistemi devreye sokulmuş. Yeraltı sularının penetrasyonu kontrol altında tutuluyor, su baskını riskine karşı kütüphane duvarının çevresinde su pompaları bulunuyor.

KULLANICI PROFİLİ

Kütüphanenin çalışma saatleri, salı hariç pazar-perşembe, 11:00-19:00 ve cuma ve cumartesi günleri 15:00-19:00 arasında. Başlangıçta, kütüphaneye giriş

ücretsizdi, ancak ziyaretçi sayısı o kadar arttı ki (günde 18 bin ziyaretçi), kütüphanenin asıl fonksiyonunu kullanmak isteyenler zarar görmeye başladı. Bundan dolayı girişler ücretlendirildi.

Kullanıcıların çoğunun, İskenderiye Üniversitesi ve yerel okulların öğrencilerinden oluştuğu görülüyor. Diğer kullanıcıları rahatsız etmeyecek şekilde 09:30-11:00 arasında okul gezileri düzenleniyor. Kütüphane kullanıcılarının dışında ziyaretçilerin konferans tesislerini ve araştırma merkezlerini kullanmasına imkan tanınıyor. Her ay seminer, konferans, sergi ve konser gibi ortalama 11 faaliyet düzenleniyor.

Yılda 1,5 milyondan fazla ziyaretçi kabul eden komplekste 1100 personel bulunuyor.

İskenderiyeliler Bibliotheca Alexandrina'dan gurur duyuyorlar. Onları çağdaş dünyaya bağlayan modern, güncel bir proje olarak görüyorlar. Komplekste düzenlenen çeşitli konferanslar, bütün şehrin profilini yükselten bölgesel ve uluslararası etki sağlıyor ve ilgi görüyor. Kütüphane, bir bütün olarak ülke için ilerici bir dönüm noktası olarak görülüyor ve Mısır'ı dünyaya açık, modern bir kültürel alışveriş merkezi olarak konumlandırıyor. **Z**

BİR BAKIŞTA İSKENDERİYE KÜTÜPHANESİ

Bibliotheca Alexandrina bir kütüphaneden çok daha fazlası olmayı hedefleyen bir yapı olarak tasarlandı. Bu yapıyı oluşturan unsurlar şöyle özetlenebilir:

*** Ana kütüphane ve bağlı kütüphaneleri:** 1) Frankofon Kütüphanesi, 2) Depo Kütüphanesi, 3) Haritalar Kütüphanesi

*** Altı özel kütüphane:** 1) Sanat ve Multimedya Kütüphanesi, 2) Görme engelliler için Taha Hüseyin Kütüphanesi, 3) Çocuk Kütüphanesi, 4) Gençler Kütüphanesi, 5) Değişim ve Arşiv Bölümü, 6) Nadir Kitaplar ve Özel Koleksiyonlar Kütüphanesi, 7) İnternet arşivi

*** Dört müze:** 1) Eski Eserler Müzesi, 2) Elyazmaları Müzesi, 3) Sedat Müzesi, 4) Bilim Tarihi Müzesi, 5) Planetaryum Bilim Merkezi (PSC)

*** ALEXploratorium:** Bilimi çocuklara tanıtmak için bir keşif evi

*** Culturama:** 9 büyük ekrana yansıtılan kültürel bir panorama. Patentli 9 projektörlü interaktif sistem olarak ilk örnek. Birçok ödül kazandı. CULTNAT tarafından geliştirilen Culturama, zengin veri katmanlarının sunumuna izin veriyor. Kullanıcılar bir öğeye tıklayarak yepyeni bir başka ayrıntı düzeyine erişebiliyor. Mısır'ın 5000 yılı aşkın tarihi mirasını, Eski Mısır ve Kıpti / Müslüman mirasını önemli ve temel noktaları örneklediren bilgilendirici ve çekici bir multimedya sunumu.

*** VISTA (Sürükleyici Sanal Bilim ve Teknoloji**

Uygulamaları Sistemi): Araştırmacıların iki boyutlu veri setlerini 3D simülasyonlara dönüştürmesine ve bunların içine girmesine imkan tanıyan etkileşimli bir sanal gerçeklik ortamı. Pratik bir görselleştirme aracı olan VISTA, araştırmacıların yalnızca bir sistemi gözlemlemek veya fiziksel bir model oluşturmak yerine doğal veya insan mühendisliği yapılmış sistemlerin davranışını simüle etmelerine yardımcı oluyor.

*** On iki akademik araştırma merkezi:** 1) İskenderiye ve Akdeniz Araştırma Merkezi (Alex Med), 2) Yazma ve Komut Dosyası Merkezi, 3) Özel Çalışmalar ve Programlar Merkezi (CSSP), 4) Uluslararası Bilgi Bilimi Okulu (ISIS), 5) Elyazmaları Merkezi, 6) Kültürel ve Doğal Miras Belgeleme Merkezi (CULTNAT), 7) İskenderiye Helenistik Araştırmalar Merkezi, 8) Sürdürülebilir Kalkınma Çalışmaları, Gençlik Kapasite Geliştirme ve Afrika İlişkileri Destek Programı, 9) İslam Medeniyeti Araştırmaları Merkezi, 10) Kıpti Araştırmaları Merkezi, 11) Stratejik Araştırmalar Merkezi, 12) Kadın Çalışmaları ve Sosyal Dönüşüm (WSST) Programı

*** Sanat Merkezi: On üç kalıcı sergi:**

İskenderiye İzlenimleri: Awad Koleksiyonu
Shadi Abdel Salam Dünyası

Arapça Hat: Mohamed Ibrahim Koleksiyonu

Baskı Tarihi: Bulaq Press

Arap-Müslüman Ortaçağ Astronomi ve Bilim Aletleri (Yıldız Binicileri)

Çağdaş Sanat Sergileri: Geçici sergiler için dört sanat galerisi

*** Konferans Merkezi**

Ayrıca, Yeni İskenderiye Kütüphanesi kompleksinin ev sahipliği yaptığı kurum sayısı gittikçe artıyor. Bu kurumlar sayesinde kütüphane, birçok uluslararası ve bölgesel ağı merkezi haline geliyor.